

Anàlisi de Residus

1 / 42

Hipòtesis del model de regressió lineal

L'estimació i inferència a partir del model de regressió lineal depèn de diverses hipòtesis, que hauran de ser comprovades emprant **diagnòstics de regressió**. Els problemes potencials es classifiquen en tres categories:

- ① **Errors**: Els errors han de seguir una $N(0, \sigma)$, amb la mateixa variància, i ser incorrelats.
- ② **Model**: Els punts s'han d'ajustar a l'estructura lineal considerada.
- ③ **Observacions anòmales**: De vegades unes quantes observacions no s'ajusten al model.

2 / 42

Tipus de diagnòstics de regressió

Els diagnòstics poden ser:

- **gràfics**: Més flexibles però més difícils d'interpretar
⇒ Lliçó 28 de R.
- **numèrics**: D'utilitat més limitada però amb interpretació immediata.

3 / 42

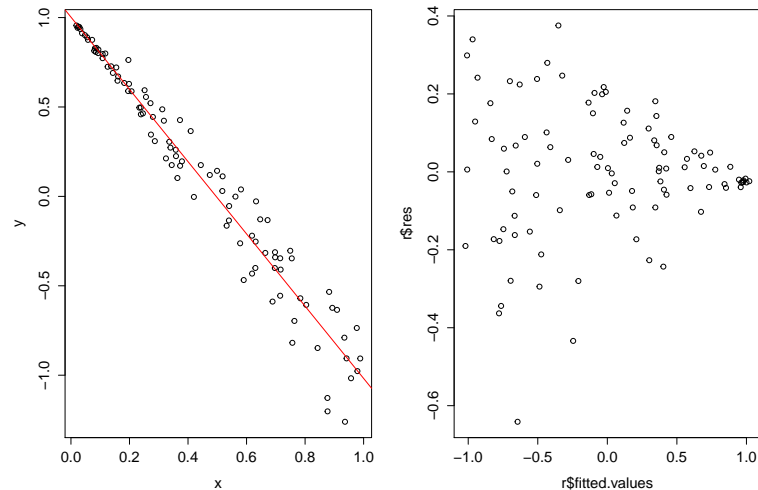
Variància no constant

Un dels problemes que pot patir el nostre model és que la variància dels residus no sigui constant. Vegem-ne un exemple

```
> x<-runif(100)
> y<-1-2*x+0.3*x*rnorm(100)
> par(mfrow=c(1,2))
> plot(x,y)
> r=lm(y~x)
> abline(r,col="red")
> plot(r$res~r$fitted.values)
```

4 / 42

Variància no constant

5 / 42

Variància no constant

En el cas que la variància no sigui constant, direm que el model presenta **heteroscedasticitat**.

Gràficament es pot comprovar amb el gràfic $\{(\hat{y}_i, e_i)\}_{i=1,\dots,n}$, detectant zones sense punts.

Emperò també disposam de tests per contrastar-ho.

6 / 42

Test de White

- ① Obtenim els residus $\{e_i\}_{i=1,\dots,n}$ de la regressió lineal inicial.
- ② Calculam el R^2 de la regressió lineal dels e_i^2 respecte de les variables inicials, els seus quadrats i els productes creuats dos a dos.
- ③ Obtenim l'estadístic $X_0 = nR^2$, el qual, suposant que la variància és constant, segueix una χ_q^2 , on q és el número de variables independents de la regressió del pas anterior.
- ④ Calculam el p-valor

$$P(\chi_q^2 \geq X_0)$$

amb el significat usual.

7 / 42

Test de White

Anem a aplicar-lo a l'exemple anterior.

```
> residus=r$res
> X0=length(residus)*
  summary(lm(residus^2~x+x^2))$r.squared
> 1-pchisq(X0,2)
[1] 0.0006494604
```

I per tant, podem rebutjar la hipòtesi nul·la i concloure que el model presenta heteroscedasticitat. Amb R, es pot emprar la funció `white.test` del paquet `bstats`.

```
> install.packages("bstats")
> library(bstats)
> r<-lm(y~x)
> white.test(r)
White test for constant variance
data:
White = 14.6983, df = 2, p-value = 0.0006431
```

8 / 42

Normalitat

Com ja hem vist anteriorment, els residus han de seguir una distribució $N(0, \sigma)$ variància constant. Això es pot comprovar amb el test KS, emprant S^2 com estimador de la variància.

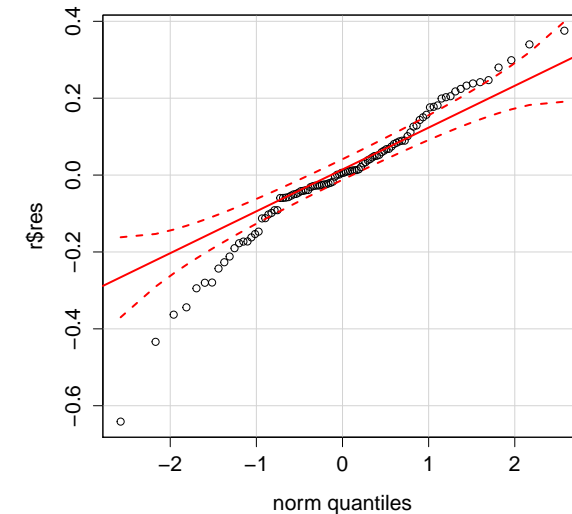
També es pot recórrer a l'histograma o al gràfic QQ-plot.

```
> ks.test(r$res, "pnorm", 0, summary(r)$sigma)
One-sample Kolmogorov-Smirnov test
data:  r$res
D = 0.136, p-value = 0.04958
alternative hypothesis: two-sided
> library(car)
> qqPlot(r$res, "norm")
```

Tots dos criteris rebutgen la normalitat dels residus del nostre exemple.

9 / 42

Normalitat

10 / 42

Correlació dels residus: Test de Durbin-Watson

Els residus han de ser incorrelats. L'autocorrelació pot ser de dos tipus:

- **Autocorrelació positiva:** Un valor positiu (negatiu) d'un error genera una successió de residus positius (negatius).
- **Autocorrelació negativa:** Els residus van alternant de signe.

Per comprovar si es satisfà que els residus no presenten correlació, es pot aplicar el test de **Durbin-Watson**.

11 / 42

Correlació dels residus: Test de Durbin-Watson

Siguin $\{e_i\}_{i=1, \dots, n}$ els residus de la regressió. Siguen E_i i E_{i-1} les variables aleatòries error (traslladades en un índex) i $E_i = \beta_1 E_{i-1} + \beta_0$ la recta de regressió de E_i respecte a E_{i-1} . Es planteja el següent contrast:

$$\begin{cases} H_0 : \beta_1 = 0, \\ H_1 : \beta_1 \neq 0 \end{cases}$$

Aleshores es defineix el següent estadístic de contrast

$$d = \frac{\sum_{i=2}^n (e_i - e_{i-1})^2}{\sum_{i=1}^n e_i^2}$$

El valor d'aquest estadístic és aproximadament $2(1 - b_1)$ on b_1 és una estimació de β_1 . Si H_0 és certa, la seva distribució és la d'una certa combinació lineal de χ^2 .

12 / 42

Test de Durbin-Watson

El test necessita d'una taula de valors crítics per prendre la decisió final. En concret, d s'ha de comparar amb dos valors crítics $d_{L,\alpha}$ i $d_{U,\alpha}$ on α és el nivell de significació que depenen de n i de k .

Contrastem si hi ha autocorrelació positiva

- Si $d < d_{L,\alpha}$, hi ha autocorrelació positiva.
- Si $d > d_{U,\alpha}$, no hi ha autocorrelació positiva.
- Altrament, ens trobam a la zona de penombra.

Contrastem si hi ha autocorrelació negativa

- Si $4 - d < d_{L,\alpha}$, hi ha autocorrelació negativa.
- Si $4 - d > d_{U,\alpha}$, no hi ha autocorrelació negativa.
- Altrament, ens trobam a la zona de penombra.

13 / 42

Test de Durbin-Watson

```
> residus=r$res
> sum(diff(residus)^2)/sum(residus^2)
[1] 2.132796
```

I mirant la taula amb $n = 100$ i $k = 1$ tenim que $d_{L,0.05} = 1.65$ i $d_{U,0.05} = 1.69$ i concloem que no existeix autocorrelació de cap tipus.

14 / 42

Test de Durbin-Watson

Amb R, el test es troba implementat en la funció `dwtest` del paquet `lmtest`. S'ha d'especificar amb el paràmetre `alternative` si s'està contrastant l'autocorrelació positiva o la negativa.

```
> dwtest(r,alternative="less")
Durbin-Watson test
data:  r
DW = 2.1328, p-value = 0.245
alt. hypothesis: true autocorrelation is less than 0
> dwtest(r,alternative="greater")
...
DW = 2.1328, p-value = 0.755
alt. hypothesis: true autocorrelation is greater than 0
```

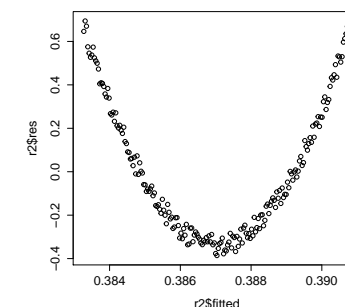
La funció retorna un p-valor amb el significat usual. Com podem veure, no podem descartar la hipòtesi nul·la en cap dels dos casos i els residus no presenten autocorrelació.

15 / 42

Additivitat i linealitat

Com ja s'ha comentat, el gràfic $\{e_i, \hat{y}_i\}_{i=1,\dots,n}$ permet contrastar gràficament si la variància dels residus és constant. Emperò, també permet veure si existeix algun tipus de tendència o estructura en els punts d'aquest gràfic. En cas afirmatiu, es té que el model lineal no és l'adequat per aquestes observacions.

```
> x2=(-100:100)*0.01
> y2=x2^2+0.1*runif(201)
> r2<-lm(y2~x2)
> plot(r2$fitted,r2$res)
```


16 / 42

Additivitat i linealitat

Quan es planteja un model lineal, les següents suposicions en són implícites:

- **Additivitat:** Per cada variable independent X_k , la variació de $\mu_{Y|X_1, \dots, X_k}$ associada amb un augment en X_k (mantenint les altres variables constants) és la mateixa siguin quin siguin els valors de les altres variables independents.
- **Linealitat:** Per cada variable independent X_k , la variació de $\mu_{Y|X_1, \dots, X_k}$ associada amb un augment en X_k (mantenint les altres variables constants) és la mateixa sigui quin sigui el valor de X_k .

Podem comprovar l'additivitat amb el test de Tukey, mentre que s'empraran els anomenats gràfics de residus parcials per la linealitat.

17 / 42

Test de Tukey per la no additivitat

La idea principal és verificar que no hi hagi interacció entre les variables independents i així, cada una tindrà un efecte additiu en el model. Si existeix la interacció, alguns termes quadràtics tendran pes en el model.

Aquesta és la base del Test de Tukey.

- 1 S'obtenen els $\{\hat{y}_i\}$ per la regressió lineal inicial.
- 2 Es duu a terme una segona regressió lineal incloent com a nova variable independent els \hat{y}_i^2 . Sigui β el coeficient d'aquesta nova variable.
- 3 Es realitza el contrast

$$\begin{cases} H_0 : \beta = 0 \\ H_1 : \beta \neq 0 \end{cases}$$

Si no podem descartar la hipòtesi nul·la, la variable dels \hat{y}_i^2 no és significativa i el model és additiu.

18 / 42

Test de Tukey per la no additivitat

```
> yhat2<-predict(r)^2
> rnova<-update(r,~.+yhat2)
> summary(rnova)
```

Call:

```
lm(formula = y ~ x + yhat2)
```

```
...
```

	Estimate	Std. Error	t value	Pr(> t)
(Intercept)	1.03464	0.03838	26.956	<2e-16 ***
x	-2.06595	0.05781	-35.735	<2e-16 ***
yhat2	-0.02653	0.05068	-0.524	0.602

```
---
```

Sig. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Res. standard error: 0.1671 on 97 degrees of freedom

Multiple R-squared: 0.9294, Adjusted R-squared: 0.928

F-statistic: 638.8 on 2 and 97 DF, p-value: < 2.2e-16

I amb un p-valor de 0.602, no podem rebutjar que el model sigui additiu.

19 / 42

Test de Tukey per la no additivitat

Amb R, la funció `residualPlots` del paquet `car`, entre altres coses, retorna l'estadístic i el p-valor del Test de Tukey.

```
> residualPlots(r)
              Test stat Pr(>|t|)
x              -0.524    0.602
Tukey test     -0.524    0.601
```

20 / 42

Linealitat: Gràfics de residus parcials

Els gràfics de residus parcials són una eina útil per detectar la no linealitat en una regressió. Es defineixen els **residus parcials** e_{ij} per la variable independent X_j com

$$e_{ij} = e_i + b_j x_{ij}$$

on e_i és el residu de la regressió lineal, b_j és el coeficient de X_j i x_{ij} és l'observació j -èsima de l'individu i .

Els residus parcials es dibuixen contra els valors de x_j i es fa la seva recta de regressió. Si aquesta no s'ajusta a la corba donada per una regressió no paramètric suau (les variables independents no estan predeterminades i es construeixen amb les dades), el model no és lineal.

La funció de R per representar aquests gràfics és `crPlots` del paquet `car`.

21 / 42

Gràfics de residus parcials

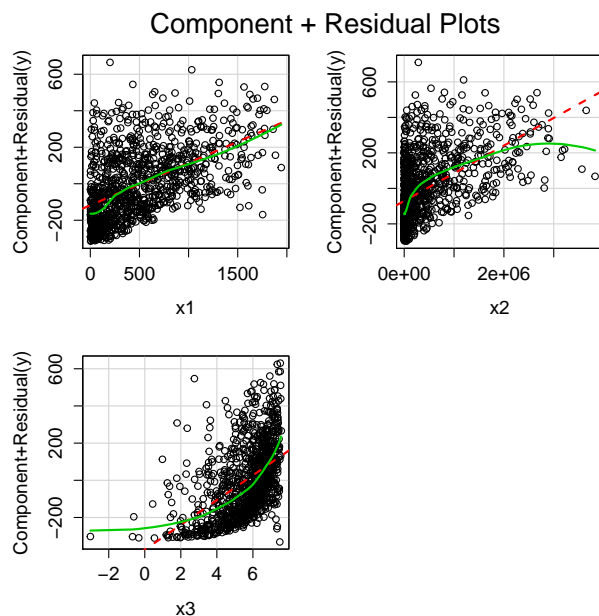
Anem a construir una variable més o manco lineal, una quadràtica i una altra logarítmica i fem-ne la regressió i els gràfics de residus parcials.

```
> y<-c(1:1000)
> x1<-c(1:1000)*runif(1000,min=0,max=2)
> x2<-(c(1:1000)*runif(1000,min=0,max=2))^2
> x3<-log(c(1:1000)*runif(1000,min=0,max=2))
> library(car)
> lm_fit<-lm(y~x1+x2+x3)
> crPlots(lm_fit)
```

Com es pot veure als gràfics següents, les variables x_2 i x_3 no s'ajusten al model lineal.

22 / 42

Gràfics de residus parcials

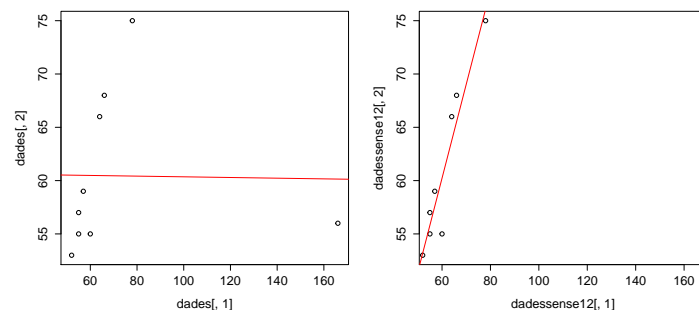
23 / 42

Observacions anòmales

- Les observacions anòmales poden provocar que es malinterpretin patrons en el conjunt de dades.
- A més, punts aïllats poden tenir una gran influència en el model de regressió donant resultats completament diferents.
- Poden provocar que el nostre model no capturi característiques importants de les dades.

24 / 42

Exemple

Com es pot observar, la presència d'un valor anòmal distorsiona completament el model.

25 / 42

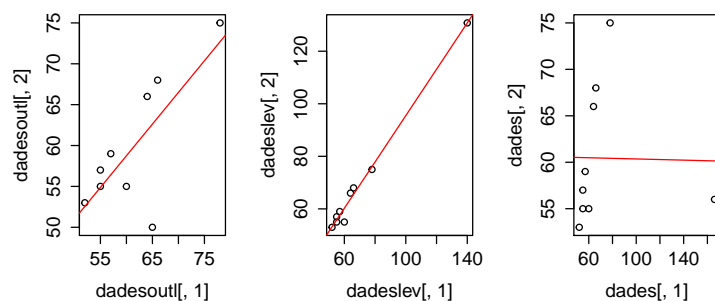
Tipus d'observacions anòmales

Tenim tres tipus d'observacions anòmales:

- 1 **Outliers de regressió:** És una observació que té un valor anòmal de la variable dependent Y , condicionat als valors de les seves variables independents X_i . Tendrà un residu molt alt però pot no afectar massa al pendent.
- 2 **Leverages:** És una observació amb un valor anòmal de les variables independents X_i . No té perquè afectar els coeficients de la regressió.
- 3 **Observacions influents:** Són aquelles que tenen un alt leverage i són outliers de regressió i afecten fortament a la regressió.

26 / 42

Exemple

Aquestes seran les dades que empremem a continuació. El primer data frame (dadesoutl) conté un outlier; el segon (dadeslev), un leverage i el tercer (dades), un punt influent.

27 / 42

Leverages

Per trobar els leverages, en primer lloc, anem a definir la **matriu Hat** H donada per

$$H = X(X'X)^{-1}X'$$

Aquesta matriu és simètrica ($H^t = H$) i idempotent ($H^2 = H$). A més, és fàcil comprovar que $\hat{y} = Xb = X(X'X)^{-1}X'y = Hy$ i així tenim que

$$\hat{y}_j = h_{1j}y_1 + h_{2j}y_2 + \dots + h_{nj}y_n = \sum_{i=1}^n h_{ij}y_i$$

28 / 42

Leverages

- Si h_{ij} és gran, l'observació i -èsima té un impacte substancial en el valor predit j -èsim.
- Es defineix el **leverage** de l'observació i -èsima, h_i com el seu valor hat

$$h_i = \sum_{j=1}^n h_{ij}^2$$

i així, el valor hat h_i mesura el leverage potencial de y_i en tots els valors predits.

Propietats leverages

- El valor hat mitjà és $\bar{h} = \frac{k+1}{n}$.
- Els valors hat satisfan $\frac{1}{n} \leq h_i \leq 1$.
- En la regressió lineal simple, els valors hat mesuren la distància de x_i a la mitjana de X :

$$h_i = \frac{1}{n} + \frac{(x_i - \bar{x})^2}{\sum_{j=1}^n (x_j - \bar{x})^2}$$

- En la regressió múltiple, h_i mesura la distància d'una observació al vector de mitjà de X .

Leverages

La regla de decisió és que es considerarà que una observació té leverage gran (i per tant, ha de ser considerada amb cura) quan

$$h_i > 2 \frac{k+1}{n}.$$

La funció `hatvalues` de R calcula els valors hat donat un model de regressió.

Leverages

```
> n=length(dadeslev[,1])
> m=mean(dadeslev[,1])
> vhat=1/n+(dadeslev[,1]-m)^2/sum((dadeslev[,1]-m)^2)
> vhat
[1] 0.1164117 0.1265361 0.1375958 0.1466197 0.1626316
[6] 0.1133304 0.1466197 0.1225744 0.9276806
> hatvalues(lm(dadeslev[,2]~dadeslev[,1]))
      1      2      3      4      5
0.1164117 0.1265361 0.1375958 0.1466197 0.1626316
      6      7      8      9
0.1133304 0.1466197 0.1225744 0.9276806
> which(vhat>2*2/n)
[1] 9
> dadeslev[9,]
      X      Y
91    140    130.77
```


Outliers

- L'estratègia per determinar quines observacions són susceptibles de ser outliers es basen en els anomenats **residus Studentitzats**.
- Es basen en recalculer el model després d'eliminar l'observació i -èsima i trobar la corresponent $(MSE)_i$.
- Es defineixen com

$$E_i^* = \frac{e_i}{\sqrt{(MSE)_i(1 - h_i)}}$$

i segueixen una distribució t d'Student amb $n - k - 2$ graus de llibertat.

Outliers

- Es realitza una correcció de Bonferroni al p-valor multiplicant-lo per n i així, el p-valor ajustat és

$$2nP(t_{n-k-2} \geq E_i^*)$$

- Es van considerant per ordre decreixent de E_i^* fins que es troba una observació que ja no sigui un outlier.

Outliers

```
> n=length(dadesoutl[,1])
> rout=lm(dadesoutl[,2]~dadesoutl[,1])
> residus=summary(rout)$res
> hats=hatvalues(rout)
> sigmes=c()
> for (i in 1:n)
{sigmes=c(sigmes,summary(update(rout,subset=-i))$sigma)}
> rstudents=residus/(sigmes*sqrt(1-hats))
> 2*length(dadesoutl[,1])*(1-pt(abs(rstudents),n-3))
      1      2      3      4      5
4.31827408 4.75837310 5.94956512 6.40049712 8.40087400
      6      7      8      9
3.80527695 8.83857494 4.79294502 0.02148867
> dadesoutl[9,]
      V1      V2
9      65      50
```

I tendríem que la novena observació seria un outlier.

Outliers

La funció de R que realitza aquest test de detecció d'outliers és la funció `outlier.test` del paquet `car`.

```
> outlier.test(lm(dadesoutl[,2]~dadesoutl[,1]))
      rstudent unadjusted p-value Bonferonni p
9 -5.026907      0.0023876      0.021489
```

Arribant a la mateixa conclusió.

Observacions influents: Distància de Cook

- Com hem dit, una observació influent és aquella que combina discrepància amb leverage.
- Una forma de determinar-les és examinar com canvien els coeficients de la regressió si s'elimina una observació en concret.
- La mesura per avaluar aquest canvi és l'anomenada distància de Cook:

$$D_i = \frac{e_{S_i}^2}{k+1} \cdot \frac{h_i}{1-h_i}$$

on h_i és el leverage i e_{S_i} és l'anomenat residu estandaritzat, donat per

$$e_{S_i} = \frac{e_i}{\sqrt{MSE(1-h_i)}}$$

37 / 42

Distància de Cook

- El primer factor mesura el grau de ser outlier mentre que el segon mesura el grau de leverage.
- Una regla per determinar quines observacions són influents és

$$D_i > \frac{4}{n-k-1}$$

38 / 42

Distància de Cook

```
> r=lm(dades[,2]~dades[,1])
> hats=hatvalues(r)
> resstd=r$res/(summary(r)$sigma*sqrt(1-hats))
> cooks=resstd^2/2*hats/(1-hats)
> cooks
```

	1	2	3	4
71.193885062	0.036284611	0.038913392	0.003134472	
	5	6	7	8
0.018290844	0.093186308	0.065299277	0.045157990	
	9			
0.240848787				

```
> dades[which(cooks>4/2),]
      V1    V2
1    166    56
```

Concloem que l'observació 1 és influent en el model.

39 / 42

Distància de Cook

Les distàncies de Cook es poden calcular emprant la funció `cooks.distance` del paquet `car` de R.

```
> cooks.distance(r)
```

	1	2	3	4
71.193885062	0.036284611	0.038913392	0.003134472	
	5	6	7	8
0.018290844	0.093186308	0.065299277	0.045157990	
	9			
0.240848787				

40 / 42

I què en feim amb les observacions anòmales?

- El tractament de les observacions anòmales és força complex.
- Es poden deure a errors en l'entrada o recollida de les dades i en aquest cas, es podrien eliminar.
- Però també poden explicar que no s'ha considerat alguna variable independent que afecta al conjunt d'observacions anòmales.
- Les més perilloses són les influents. En el cas que es determini que es poden eliminar, s'han d'eliminar d'una a una, actualitzant el model cada vegada.

Algunes consideracions finals: Selecció del model

- El model de regressió lineal no és l'únic que podem emprar (polinòmics, logarítmics), i altres models podrien donar ajustaments millors
- El model pot ser més eficaç si afegim altres variables, o pot ser igual d'eficaç si llevam variables redundants
- Hi pot haver dependències lineals entre les variables que les faci redundants: ho podem detectar amb la matriu de covariàncies
- Hi ha mètodes iteratius per cercar el model lineal amb un millor equilibri de simplicitat i adequació: millor fer-los amb R